

Plató, o la recerca d'un món ideal

(427-347)

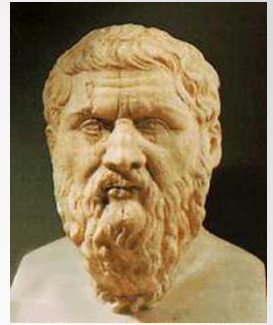
*Els objectes i fenòmens
que ens envolten són
canviants i aparents.*

*Només en les idees, que
es capten amb els ulls de
la ment, es troba la
vertadera realitat.*

Grècia a l'època de Plató

1. BIOGRAFIA

- Neix a Atenes en el si d'una família aristocràtica.
- Avantpassats seus i també parents es dedicaven a la política. Dos oncles seus eren del govern dels "trenta tirans".
- Plató, de jove tenia la intenció de dedicar-se també a la política, i va freqüentar però en conèixer Sòcrates als 18 anys el va inclinar cap a la filosofia.
- La injusta mort de Sòcrates fa que la filosofia de Plató tenguí un fort component polític.
- Va intentar dur a la pràctica la seva teoria política a Siracusa, la primera vegada amb el tirà Dionís el vell. Aquest el va empresonar i després el va voler vendre com a esclau. Un amic el va reconèixer i el va comprar per donar-li la llibertat.

1. Biografia

- En tornar a Atenes, 387 funda l'Acadèmia, nom que agafa dels jardins dedicats a l'heroi Akademos on es va edificar. Al frontispici sembla que hi figurava la inscripció “Que ningú entri aquí si no sap geometria”.
- Fa un segon viatge a Siracusa on torna a fracassar en l'intent de plasmar el seu ideal polític.
- Encara farà un tercer intent, fracassat també, al final del qual s'estableix definitivament a Atenes dedicant-se a escriure i ensenyar a l'Acadèmia.
- Mor a Atenes el 346 aC.

Obra

4 períodes:

- **Joventut**: *Apologia de Sòcrates, Critó, Carmides, Protàgores* Obres amb diàleg molt viu. Recullen la conversa tal com era en època de Sòcrates.
- **Transició**: *Gòrgies, Menó, Hípies I,II, Eutidem*. Toquen qüestions de tipus polític. El Sòcrates històric comença a desaparèixer.
- **Maduresa**: *Banquet, Fedó, República, Fedre*. Obres literàries més perfectes. Sòcrates és el gran protagonista: les seves tesis són les que s'acaben imposant.
- **Vellesa**: *Sofista, Polític, Lleis, Teetet, Parmènides, Fileb, Timeus*. Diàlegs crítics i de revisió amb l'etapa anterior.

PLATÓ (IV aC)

Referents intel·lectuals

- Sofística: orientació *pedagògico-pràctica* del saber.
- Sòcrates: actitud contrària a l'*empirisme*, l'*escepticisme* i al *relativisme* dels sofistes. La *dialèctica* com a procediment.
- Parmènides: *eternitat* del ser
- Heràclit: la natura és *canvi* constant (devenir)
- Pitagorisme:
 - Admiració del coneixement geomètric.
 - Dualisme antropològic. Eternitat de l'ànima.

PLATÓ

- PLANTEJAMENT ONTOLÒGIC (*com és la realitat?*)
Si la realitat fos tan sols el que els sentits ens mostren, aleshores seria absolutament inestable i canviant (Heràclit)
- CONCLUSIÓ EPISTEMOLÒGICA (*què en podem saber?*)
Si fos així, tot coneixement seria particular i contingent (δόξα, opinió) i no n'hi hauria cap d'universal i necessari (ἐπιστέμη, ciència) → (*escepticisme sofistic*)
- OBJECCIÓ DEL GEÒMETRA PLATÓ
¿Com explicar l'existència de coneixements que són veritats universals i necessàries, com les certeses matemàtiques?

PLATÓ

- Tan sols queda una sortida al problema plantejat:
 - a) La realitat no pot ser tan sols el que els sentits ens mostren (*rebuig del realisme ingenu*).
 - b) L'experiència sensible és font d'alguns dels nostres coneixements (els més insegurs o opinions), no pas de tots (*rebuig de l'empirisme*).
 - c) Ha d'existir una realitat no sotmesa a la generació ni a la destrucció (*parmenidiana*), fonament dels nostres coneixements universal i necessàriament vertaders.

PLATÓ

- Quin és l'origen de les nostres representacions mentals?
 - Unes són fugisseres i canviants, d'altres sòlides i estables: "un rostre bonic" / "la Bellesa en si"
 - ¿de què són representacions?
 - ¿són coneixements de la mateixa realitat, o de realitats diferents?
- Són coneixements de realitats diferents:
Realitats sensibles / Realitats intel·ligibles

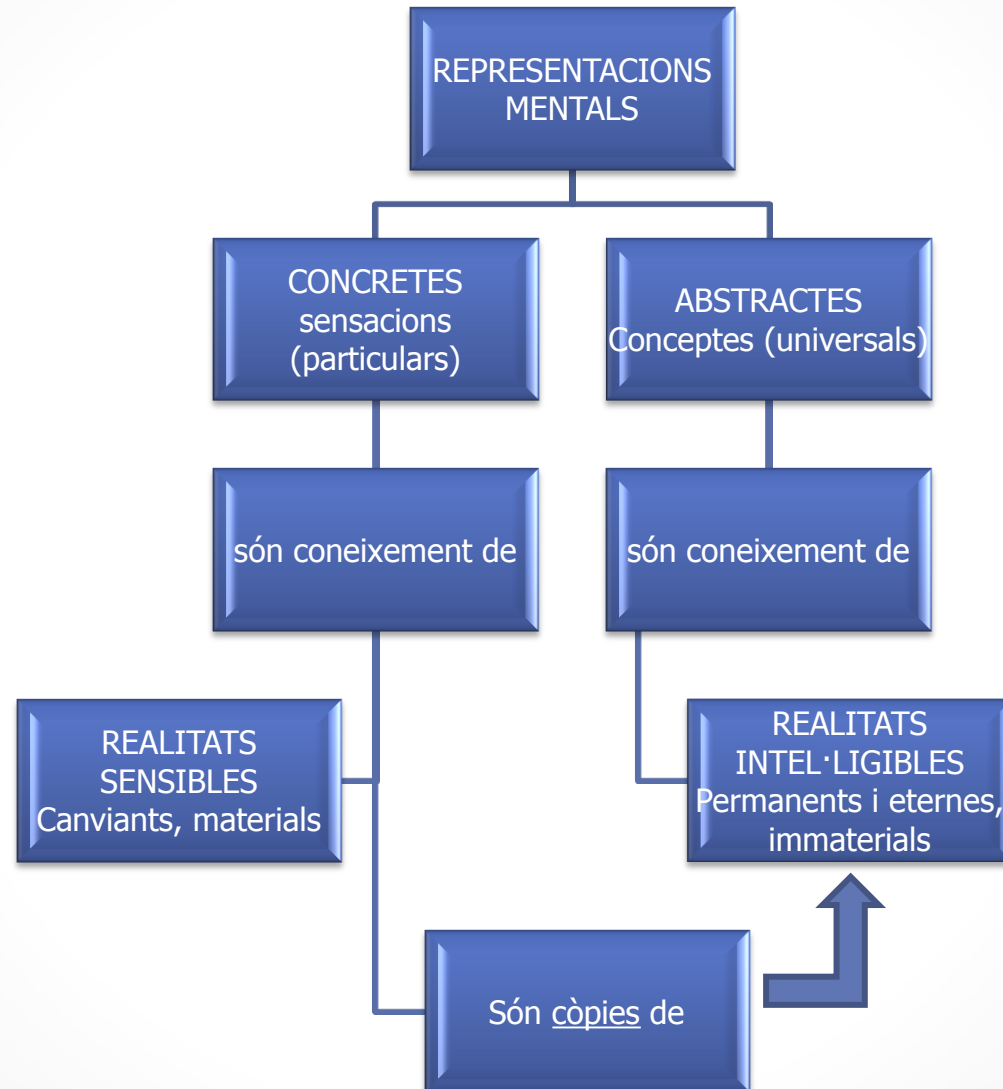
Què és la realitat? :

Teoria de les Idees

- Què és real? Què és aparent?
- **Parmènides**: el real és allò que no canvia mai, l'ésser.
- **Heràclit**: el real és allò que sempre està canviant, l'esdevenir.
- **Plató**: hi ha dues realitats, una sotmesa al canvi i una altra que no canvia mai, perquè és perfecta. Dualisme ontològic.

- Considera ara, va dir Sòcrates, si ets del meu parer. No diem que hi ha igualtat, no sols entre un arbre i un altre arbre, entre una pedra i una altra pedra, sinó alguna altra cosa distinta fora de tot això? Diem que la igualtat en si és quelcom, o que no és res?
- Sí, per Zeus, va dir Simias, diem que és quelcom.
- I coneixem aquesta igualtat en si?
- Sens dubte.
- D'on hem tret aquest coneixement? No és de les coses que acabem de parlar, de manera que veient arbres iguals, pedres iguals, ens hem format la idea d'aquesta igualtat que no és ni aquests arbres ni aquestes pedres, sinó que és completament diferent d'ells? Observa bé això; les pedres i els arbres no ens semblen unes vegades iguals i altres desiguals, segons els objectes amb què se'ls compari?
- Així és.
- Certament, en alguns casos les coses iguals et semblen desiguals; ocorre el mateix amb la igualtat en si, i et sembla de vegades desigualtat?
- Mai, Sòcrates.
- Així doncs, no és el mateix la igualtat i allò que és igual?
- No, certament.
- No obstant això, no és d'aquestes coses, iguals, que són diferents de la igualtat, d'on tu has tret la idea i el coneixement de la igualtat?
- Aquesta és la veritat, Sòcrates.
- I això és així tant si s'hi assembla com si no s'hi assembla?
- Així és.
- En efecte, això no constitueix cap diferència. Quan, veient una cosa, penses en una altra, tant si és semblant com si és diferent, constitueix això necessàriament un acte de reminiscència?
- Necessàriament.
- Però, digues-me, va continuar Sòcrates, en presència d'arbres que són iguals, o d'altres coses iguals, què ens ocorre? Trobem aquestes coses iguals com la igualtat en si? I allò que falta perquè siguin iguals com aquesta igualtat?
- Falta molt.
- Estem doncs d'acord sobre això. Quan algú, en veure una cosa, pensa: «Aquesta cosa, que ara veig, tendeix a assemblar-se a una altra, però lluny de ser-li enterament conforme, és inferior a ella», és necessari que el que tingui aquest pensament hagi vist i conegut abans aquesta altra cosa a què diu que s'assembla la primera, encara que sigui imperfectament?
- És necessari.
- I no ens ocorre això amb les coses iguals, quan les comparar-nos amb la igualtat?
- Així és.
- Per tant és necessari que hàgim vist aquesta igualtat abans del moment en què, en veure per primera vegada coses iguals, hem pensat que tendeixen totes a ser iguals com la igualtat mateixa, i que no poden aconseguir-ho?

PLATÓ coneixement i realitat

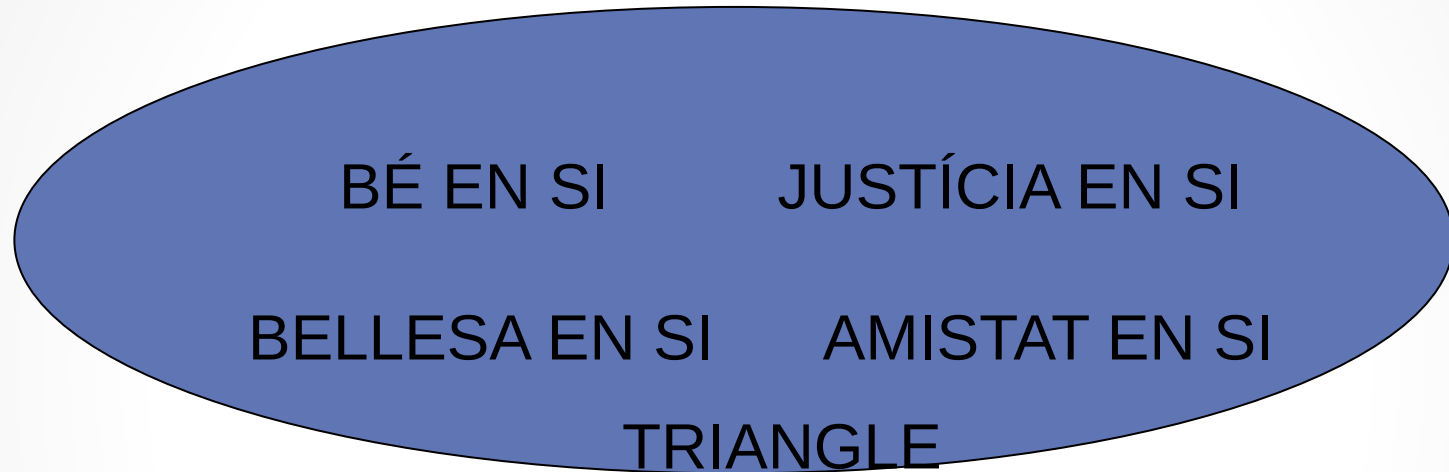

Teoria de les idees: Dualisme ontològic

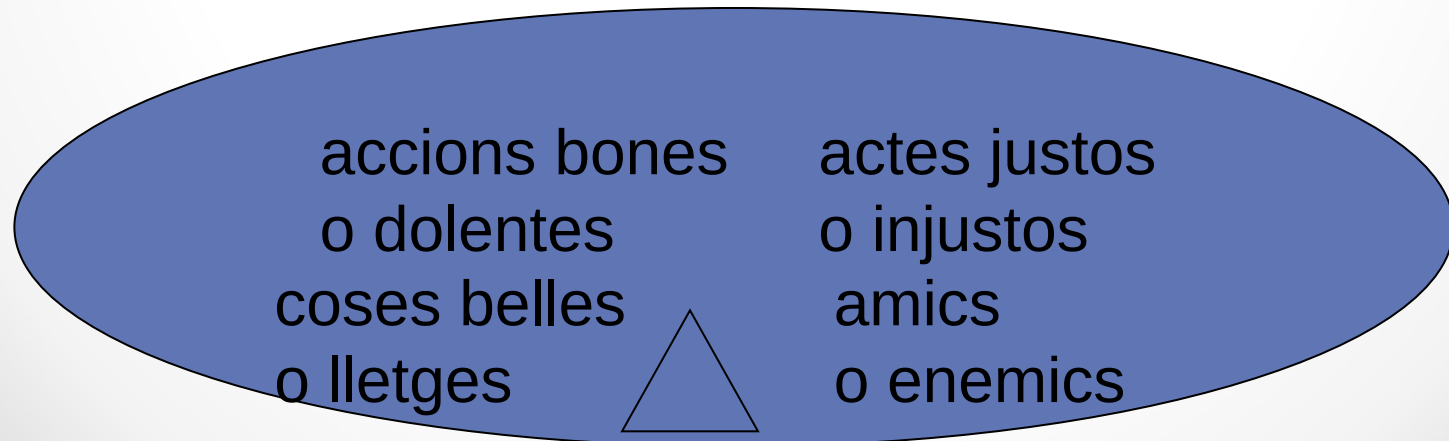
1. el **món material o sensible** (*topos oratos*), és el món de les coses, el món dels fets, el món de la matèria, accessible a través dels sentits. Es troba sotmès a un canvi permanent i constant. És el món tal i com el pensa Heràclit.
2. el **món no material o intel·ligible** (*kosmos noetos*). El Món intel·ligible és el món de les formes pures, o IDEES, l'**autèntica** realitat perquè és perfecta i no canvia mai. És el món tal i com el pensa Parmènides, i que fa possible el món sensible, ja que les coses materials només són **còpies** de les Idees (Participació). La ciència, l'ètica i la política es basen en aquestes realitats immòbils i estables que són les Idees.

Coneixement/Realitat

MÓN DE LES IDEES O FORMES

MÓN SENSIBLE

LA TEORIA DE LES IDEES

- “Idea” (*eidos*) per Plató no significa una representació mental com per a nosaltres, equival més bé al nostre terme “essència”, “allò que fa que una cosa sigui el que és”.
- També li diu “forma” (*morphé*) i se li pot dir “teoria de les formes”.
- Partim dels problemes dels universals de Sòcrates i la seva polèmica amb el relativisme dels sofistes.
- Hem de tenir en compte la dualitat de fonts del coneixement: la raó i els sentits.
- Tractem d’imaginar: podem saber què és la justícia i que no hi hagi cap acció justa al món?
- Per Plató sí i ,per tant, “la justícia” és una idea o una forma existent en si mateixa.
- Les idees per Plató són models, arquetips, paradigmes, conceptes perfectes que existeixen independentment de les coses, que són còpies, imitacions de les idees.

Característiques de les Idees

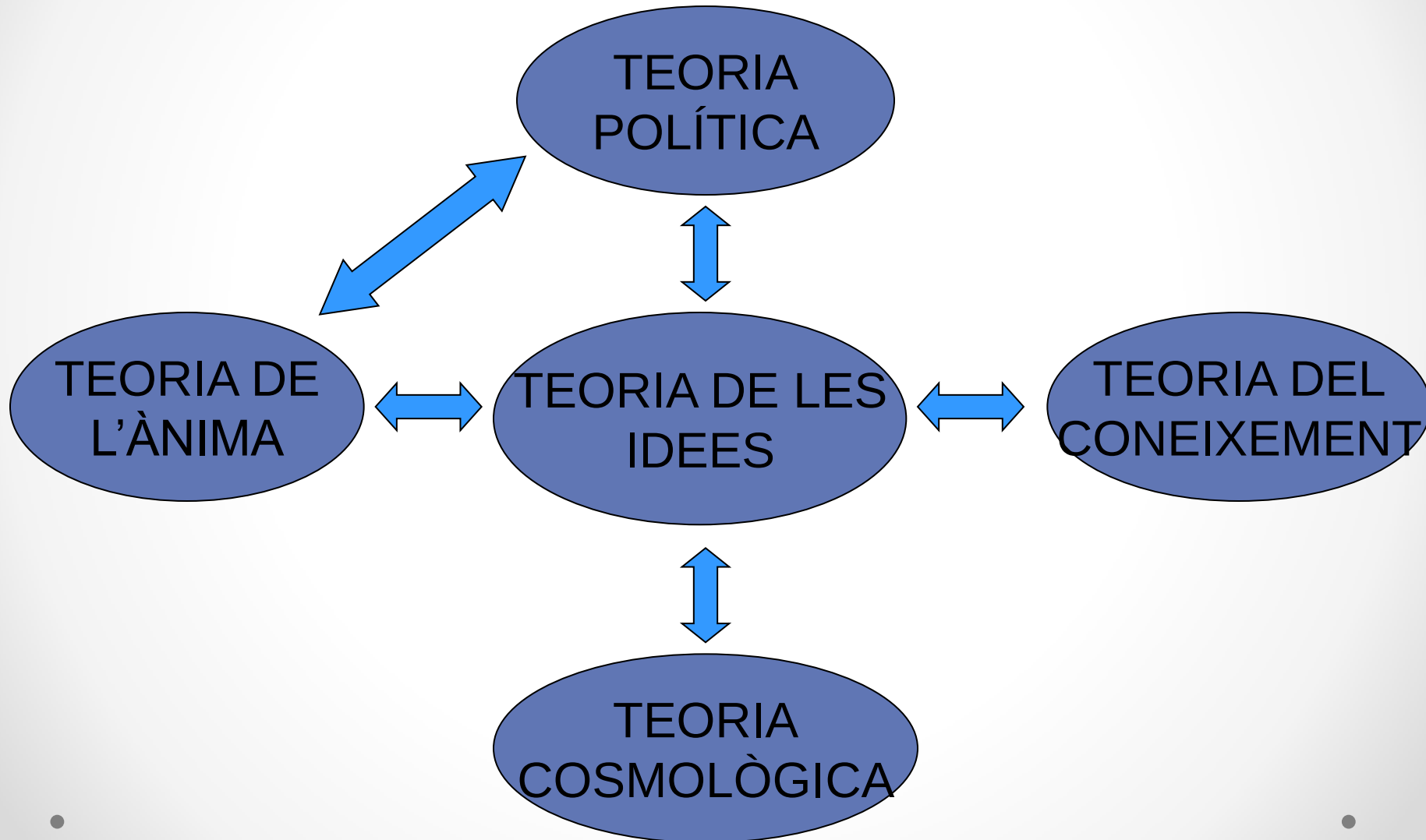
Les Idees són:

- 1. éssers reals**
- 2. úniques (per això podem parlar de LA Veritat-en-si, EL Bé-en-si, LA Justícia-en-si...)**
- 3. eternes (alienes al temps: el que ahir era just ho serà també avui i demà)**
- 4. indivisibles**
- 5. captables per la intel·ligència, no pels sentits.**
- 6. immutables: no canvien**
- 7. absolutes**
- 8. universals: permeten la creació d'enunciats predicatius. "La taula és rectangular" (idea: Rectangle")**
- 9. jerarquitzades: Bé (idea suprema), Veritat i Bellesa.**
- 10. paradigmes o models de la realitat sensible.**
- 11. criteris de valoració per a jutjar les coses sensibles.**

LA TEORIA DE LES IDEES

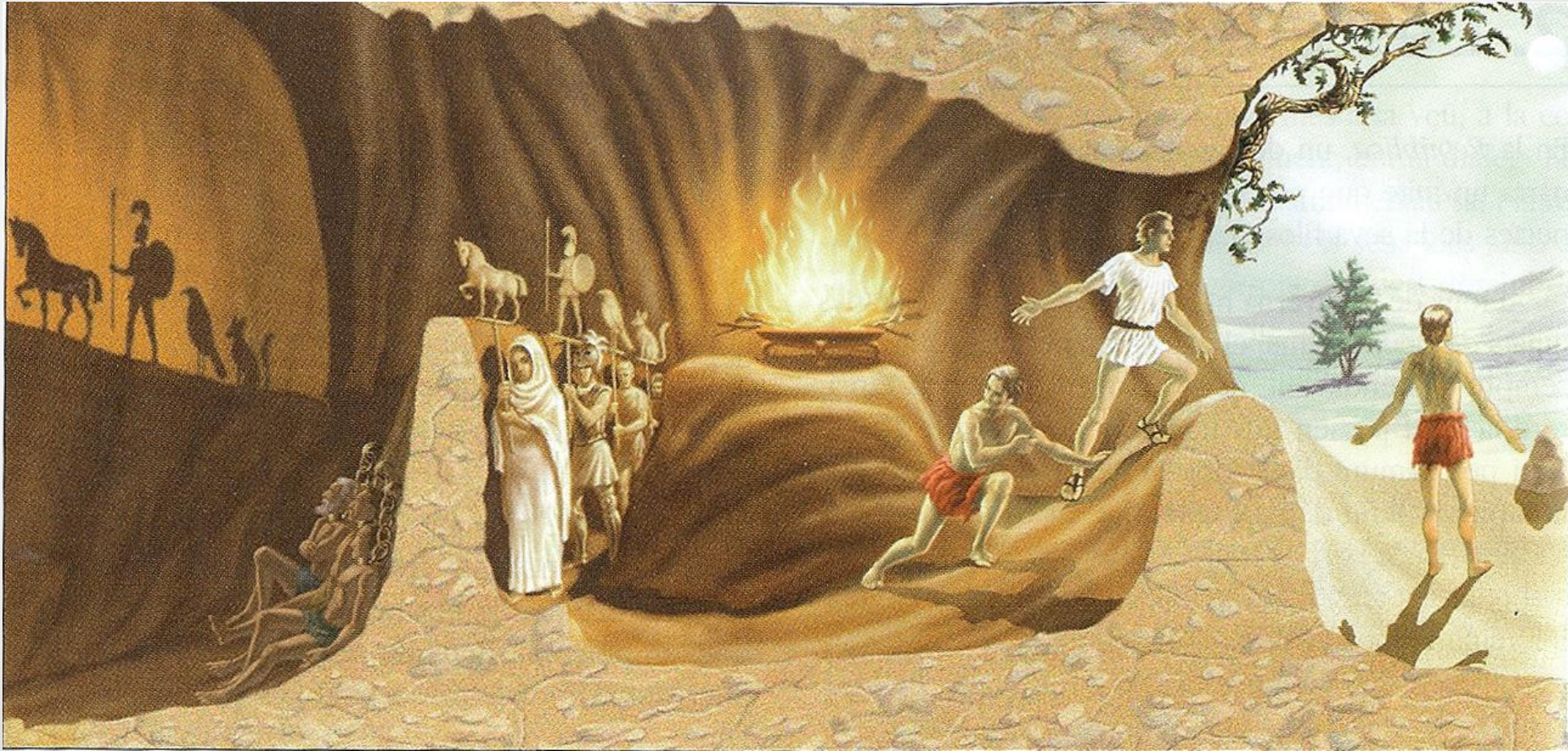
	MÓN DE LES IDEES	MÓN SENSIBLE
Què hi ha?	IDEES O FORMES	Coses, objectes
Com el coneixem?	Amb la RAÓ	Amb els sentits
Què és?	VERTADER, REAL, ARQUETIP	APARENT, OMBRES, CÒPIES

ESTRUCTURA DE LA FILOSOFIA DE PLATÓ

LA TEORIA DE LES IDEES.

El mite de la caverna (*República VII*)

Què és la realitat? : El Mite de la Caverna

- Simbologia:
 1. La caverna representa el món sensible, i les ombres són les coses materials
 2. Els presoners representen l'home encadenat al món material i als desigs del cos, creient que només existeix la realitat que percep amb els sentits
 3. El món exterior a la caverna representa el món de les Idees
 4. El Sol representa la idea del Bé. Relació Bé / Sol: el Sol dóna la vida en el món material. La idea de bé dóna sentit a totes les Idees.
 5. El presoner que s'escapa representa el filòsof (Sòcrates), que ha pogut deslliurar la seva ànima de les cadenes del cos i contempla la vertadera realitat: les idees.

Al·legoria de la caverna

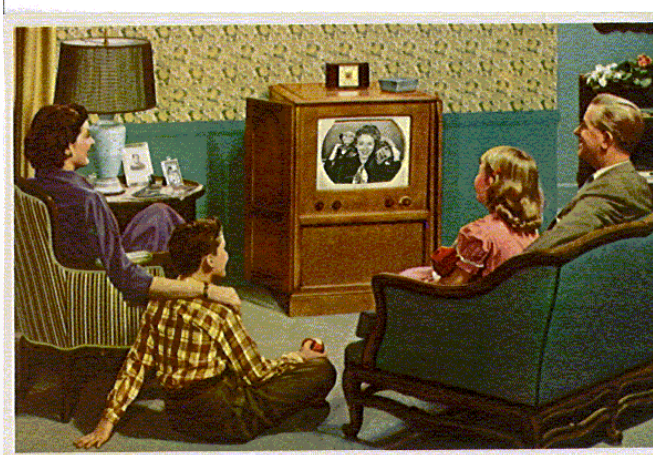
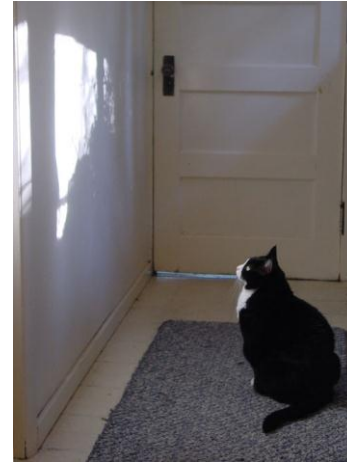
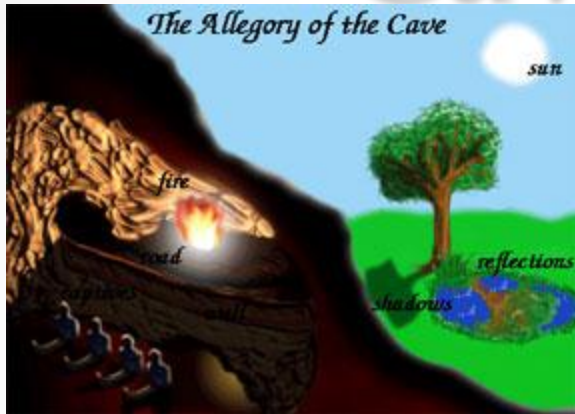
Caverna (foc) (ombres)	Món sensible (sol) (éssers perceptibles)
presoners	Éssers humans (“nosaltres”)
alliberat	filòsof
Ascens al món exterior	L'ànima vers el coneixement
Món exterior	Món de les idees (kosmos noetos)
Sol	Idea del Bé-en-si

Dialèctica ascendent: Mite de la Caverna

Sol		Idea del Bien
Cosas naturales		Ideas
Sombras de las cosas naturales		Objetos matemáticos $a^2 + b^2 = c^2$
Fuego		Sol
Objetos artificiales		Seres vivos y objetos
Sombras de los objetos artificiales		Imágenes
Grados del simil		Simil del Sol y de la línea 24

A Alegoría de la caverna.

Cavernes...

Com s'arriba a les Idees?

1. **Via de l'Amor (Eros)**: força que ens impulsa cap al bé, motor de la **dialèctica (camí) ascendent**. Conèixer és **estimar** les idees. Hi ha dos tipus d'amor:
 - L'amor als cossos; no és autèntic, perquè el cos pertany al món sensible (degradat i inferior)
 - L'amor de l'ànima: amor superior, és l'amor a les Idees belles.
 - Les coses sensibles belles ens desperten l'amor o desig de la bellesa autèntica (la idea de bellesa).
 - En el *Banquet* es presenta el procés ascendent de l'amor: comencem estimant els cossos bells, després es passa de l'amor dels cossos a l'amor a les ànimes, i finalment de l'amor a les ànimes a l'amor a les Idees.

Com s'arriba a les Idees?

2. **Via del Record o Reminiscència (Anamnesis)**

En el Menó, Plató ens diu que “conèixer és recordar” el que l'ànima posseeix de forma innata, degut a la seva vida anterior

3. **Via de la Purificació**

En el Fedó, Plató ens descriu la filosofia com a preparació moral per a la mort, la qual s'ha de percebre com el retorn definitiu de l'ànima al món de les Idees.

Com s'arriba a les Idees?

4. Via de la Dialèctica

- La **dialèctica**: és un procés intel·lectual per arribar a les idees.
 - Vessant **ascendent**: de les coses a les idees
 - Vessant **descendent**: de les idees a les coses sense l'experiència.
- És un mètode d'ascens del sensible a l'intel·ligible. Fa servir operacions com la “divisió” i la “composició”. Així permet passar de la multiplicitat a la unitat i mostrar aquesta com el fonament d'aquella.

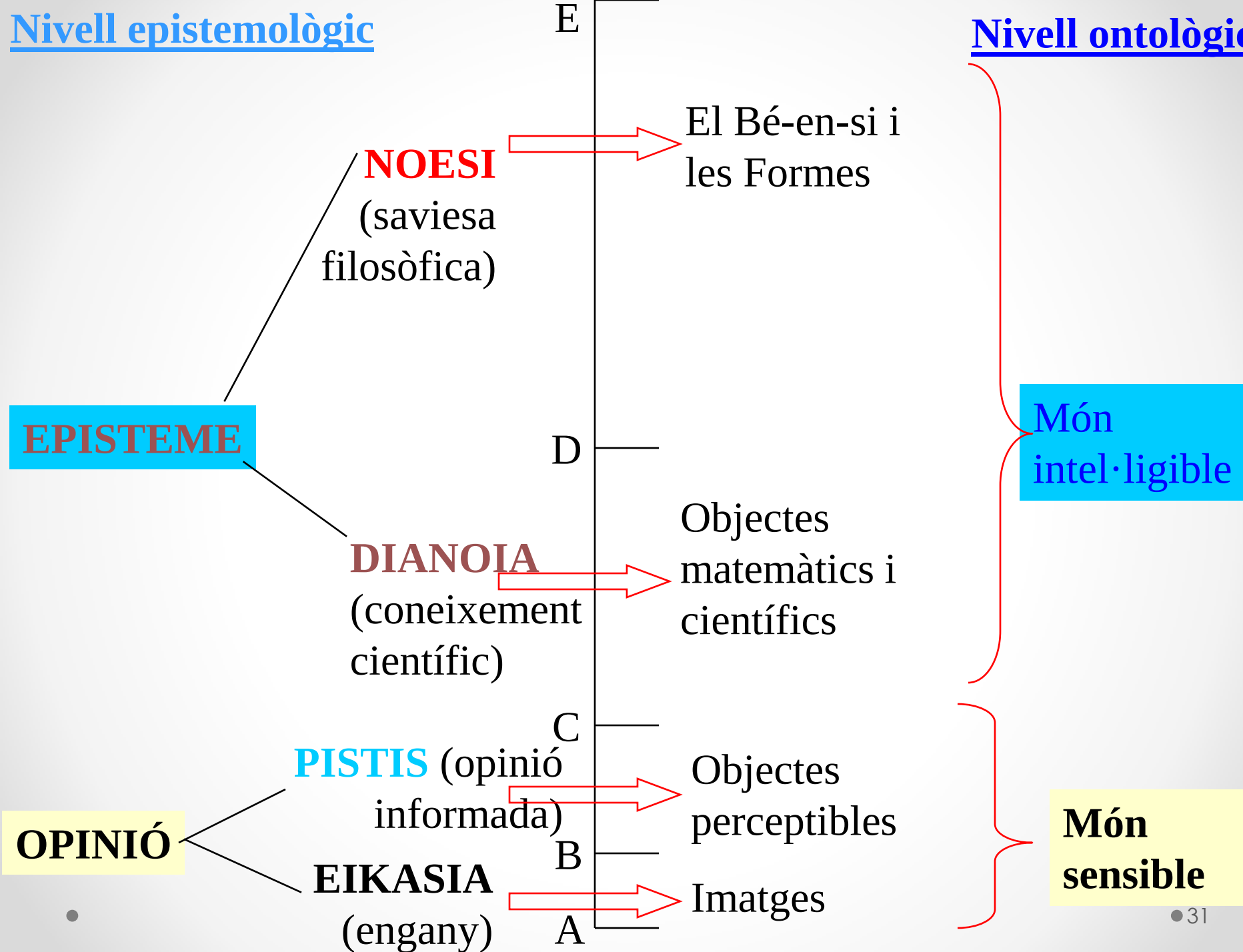
És la via lògica i racional: per un procés de deducció l'ànima descobreix les veritats matemàtiques i universals (Idees) que ordenen la realitat física, en un primer moment, obrint-se pas a l'episteme a través de la captació de les idees (intuïció intel·lectual).

Símil de la línia

-Agafa, doncs, una línia tallada en dos segments desiguals i talla altra vegada cada segment, segons la mateixa proporció, el del gènere visible i el de l'intel.ligible, i tindràs -segons la claredat i foscor de cadascun- en el visible un primer segment: les imatges. Anomeno imatges abans que res les ombres, després les visions que es formen en les aigües i en aquelles coses semblants, que són sòlides, llises i brillants, (...) -En l'altre segment, doncs, posa-hi allò que s'assembla a això: tant els animals que ens envolten com allò que està plantat i el gènere de les coses elaborades. (...) -Potser voldries també admetre, vaig dir, que el que és visible es divideix en veritat i en manca de veritat, de manera que la imatge té la mateixa relació respecte a allò que és conegut? (...) -Doncs, considera també, a més, la manera de dividir el segment de l'intel.ligible. -Com? -De manera que l'ànima es vegi obligada a cercar una de les parts tot servint-se, com d'imatges, d'aquelles coses que abans eren imitades, a partir d'hipòtesis i anant no cap al principi sinó cap a la conclusió. Però la segona, partint també d'una hipòtesi per arribar a un principi no hipotètic, i sense les imatges d'allò, fent el camí amb aquelles idees soles i a través d'elles. Plató REPUBLICA, LI. VI, 509d-510b

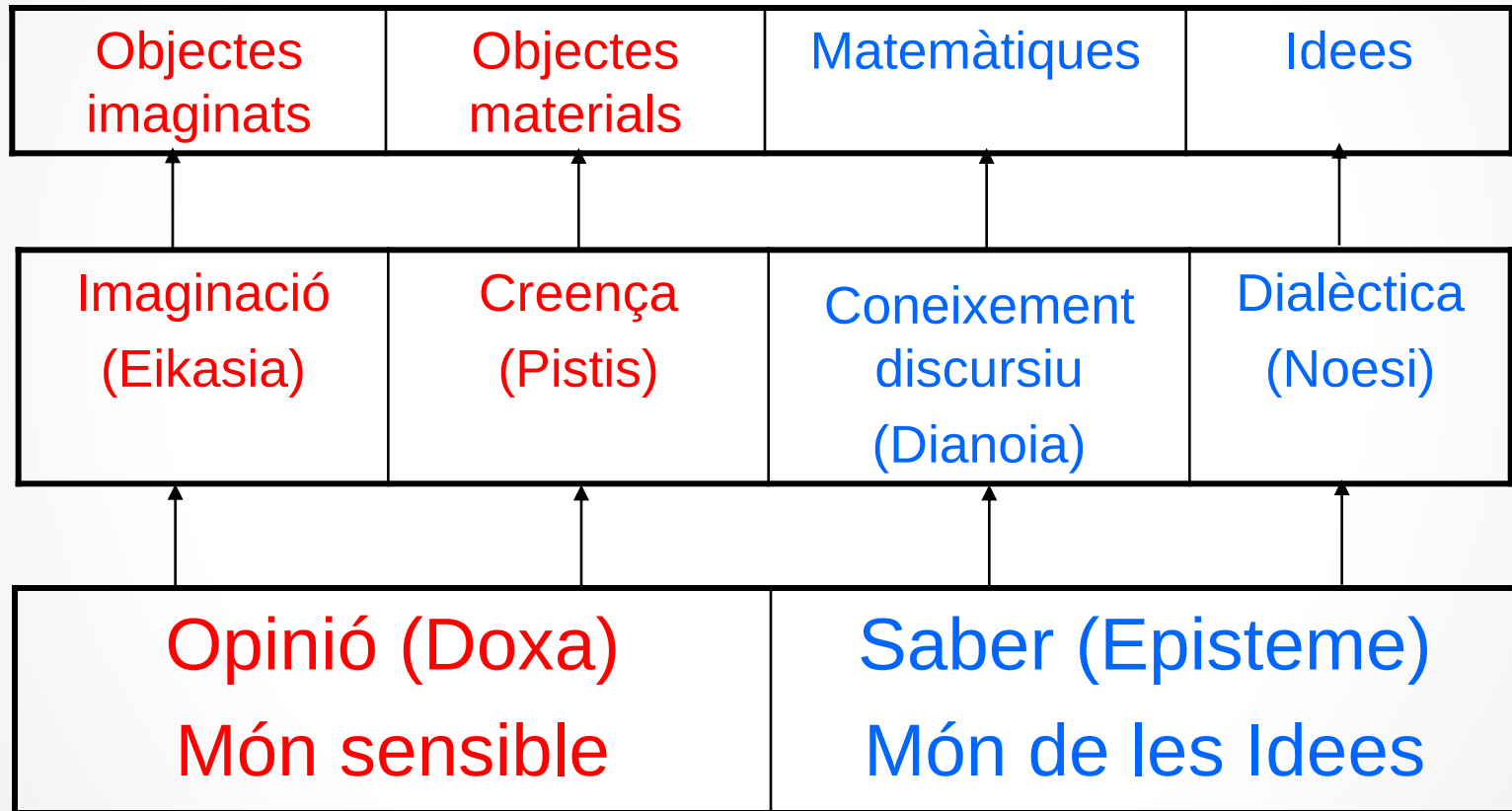
Nivell epistemològic

Nivell ontològic

Via de la Dialèctica /

Graus de Coneixement (Símil de la línia)

Antropologia / 1

- L'home és un compost de dos elements (cos i ànima, DUALISME).
- **Ésser humà: unió accidental de cos i ànima**
- L'ànima **pot arribar a conèixer les Idees**, però està entorpidida pel cos. L'ànima ha de fer un esforç per enlairar-se per sobre dels límits que el cos li imposa.
- Per Plató, el coneixement és record, **reminiscència** o **anamnesi**. Conèixer és reconèixer. L'ànima prové del món de les idees: ha estat en contacte amb elles i les reconeix en els exemplars del món sensible.
- El coneixement té caràcter espiritual: **procés de purificació de l'ànima**, alliberament de la presó del cos.

Antropologia / 2

- Per explicar la relació entre l'ànima i el coneixement, Plató utilitza el mite del Carruatge Alat:
“Les ànimes són eternes, i viuen al món intel·ligible, contemplant les idees. Les ànimes marxen en processó cada una a dalt d'un carruatge, tirat per un auriga (pilot), amb un cavall dòcil i un cavall rebel. De sobte el cavall negre es desboca, surt del camí i malgrat els esforços del pilot cau al món sensible”.

Plató:
Mite del
Carruatge
Alat

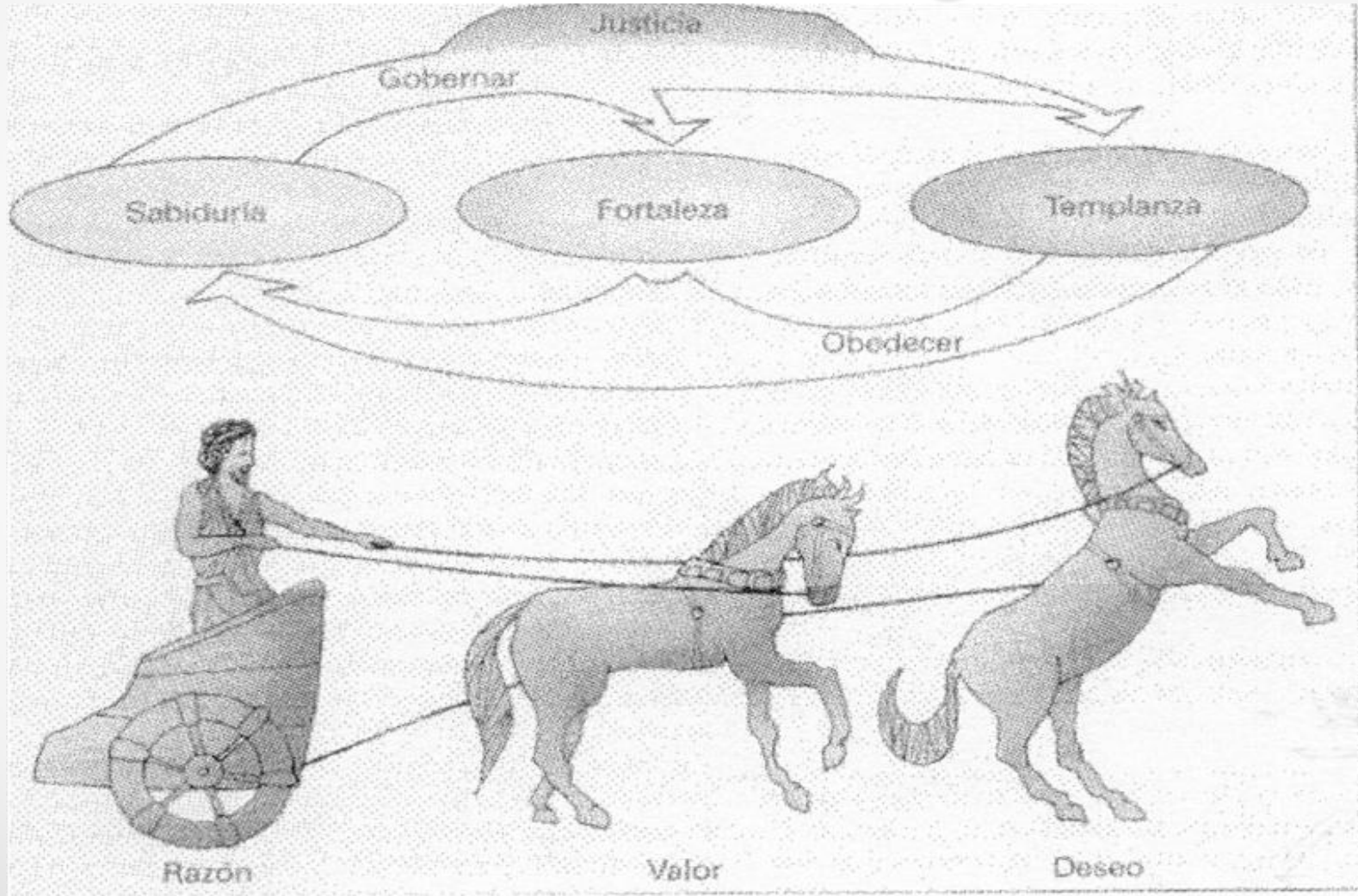

Antropologia / 3

- L'auriga representa la potència **racional** de l'ànima que la guia i la condueix. El cavall dòcil representa la **irascible**, emocional... i el cavall rebel la part **concupiscible**, sensual, de l'ànima, que és la més baixa.
- Les ànimes perden el seu lloc d'origen a causa de la seva imperfecció. Per un procés de purificació (dialèctica ascendent), que porta a una millora moral, l'ànima es perfecciona i pot retornar al lloc d'origen.

LA T. DE L'ÀNIMA.

El mite del carruatge alat

Antropologia / 4

- En el Menó, Plató demostra que conèixer és recordar, quan aconseguix que l'esclau de Menó, analfabet, resolgui el problema de construir un quadrat que sigui el doble d'àrea d'un altre quadrat donat.
- Les ànimes virtuoses tornaran després de la prova terrenal al món de les idees. Les que no, transmigraran de cos en cos, fins que assoleixin la necessària regeneració moral.

Introducció a la teoria política

[Introducció a la filosofia política de Plató: Luís Racionero](#) (àudio)

Carta VII (324 b) "Quan era jove em delia...vaig acabar amb una mena de rodament de cap"

1. Diagnòstic de la ciutat malalta^[1]: a) interrupció de la tradició "*la ciutat ja no és regida per les tradicions i els costums dels nostres pares*" b) impossibilitat de la innovació "*era impossible trobar-ne fàcilment de nous*" i c) mania legisladora: les lleis, que es multiplicaven, "*s'anaven corrompent*".
2. Impuls inicial vers la dedicació política
3. Desventures de la ciutat: crítica dels falsos polítics 493 a-c Rep.
4. Observació dels ciutadans, lleis i costums de la ciutat desventurada
5. Consideració de la dificultat d'introduir la *orthotés* o *rectitudo* a la ciutat
6. Establiment de la necessitat d'actuar a la ciutat junt amb amics (*philia*) i companys dignes de confiança, és a dir, de d'una comunitat-pilot. Filòsof, salvador del col·lectiu, *ta koinà sósei*, Rep. 497 a

^[1] Sales, J. (1992) p. 104-5

L'anell de Giges

Si tinguéssim dos anells de Giges com aquest i dotéssim d'ells tant al just com a l'injust, pensa Glaucó, no els podríem reconèixer perquè no hi ha ningú tan ferm en les seves conviccions que es resistís a fer ús d'aquests poders, cosa que li fa concloure que "qualsevol que pot cometre injustícia sense conseqüències les hi comet, perquè la injustícia és més avantatjosa que la justícia" (360 d). Però si es descobreix aleshores la sort de l'injust serà el turment i la mort. Conclou doncs que no convé ser just sinó semblar-ho (362 b). Adimant, el seu germà, completa el quadre dient que els qui lloen la justícia ho fan per les recompenses i honors que això comporta i no per ella mateixa. Es planteja aleshores a Sòcrates el repte de demostrar que la injustícia és el major del mals i la justícia [\[1\]](#) el major dels béns. Això és l'objecte de la República.

[\[1\]](#) S'ha proposat traduir el terme *dikaiousyne* per rectitud, ja que inclou els conceptes socials i morals. Ja que tal i com es plantegen els termes a la República la pregunta per la justícia equival a la pregunta sobre *com cal viure*

Intel·lectualisme polític

Intel·lectualisme moral

- Sòcrates
- Només és virtuós i es comporta correctament qui coneix la virtut, el bé.

Intel·lectualisme polític

- Plató
- Només pot governar amb justícia qui coneix la justícia.

Plató presentà la seva filosofia com el remei que podia salvar la ciutat.

Amb la filosofia com a fonament del poder polític, el ciutadà quedà en disposició d'aconseguir allò que la sofística no pogué donar-li: la veritable perfecció moral.

La filosofia platònica neix com a resposta a la crisi moral i política que vivia la polis grega.

PLATÓ: TEORIA POLÍTICA

- Cada ànima té una virtut pròpia (prudència, valentia, templança) i, per tant, qui la posseeix pertany a una classe social determinada.
- Una societat justa conjuga el tipus d'ànima de cada individu amb la seva funció social i política. Quan l'ànima i la funció social coincideixen, aleshores l'home és just i la ciutat és feliç. (*kalipolis*)
- La democràcia real ha condemnat a mort a Sòcrates, Plató, per tant, no defensa la igualtat absoluta (*isonomia* formal) de tots els individus sinó la igualtat de possibilitats en base als mèrits de capacitat intel·lectual. La democràcia real és un sistema degenerat, degradat, que atén la majoria enfront de l'excel·lència (meritocràcia). En realitat, Plató defensa una *isonomia* qualitativa que no pugui ser "manipulada" des del "poder de la paraula" sinó del poder del "logos-raó". (noves interpretacions actuals enfront d'un Plató totalitari – Popper)
- L'alternativa a la crisi de la polis és el/s **filòsof/s-rei/s**, unió del saber més el poder: només qui coneix la idea de bé pot posar-la en pràctica (intel·lectualisme ètic).

Ànima	Situació	Virtut	Classe social
intel·lectiva/racional to logistikon 439 d	cap raó (<i>Timeu</i> 69 b- 72b)	prudència. phrónesis. Bon judici en les relacions a l'interior de la ciutat i en les relacions entre ciutats	governants arkhontai
irascible to epithymetikon 439 d	pit energia	fortalesa. andreia. opinió justa de les coses que cal témer i de les que són temibles.	guardians epikouroi philakes
concupiscible to thymoeides 441 a	ventre desig	temprança, moderació. sophrosyne. S'estén per tots els ciutadans. Domini de si mateix i de les passions	productors demiourgoi

Isomorfisme entre ànima i polis

ARTICULACIÓ A TRAVÉS DE LA “PAIDEIA” (EDUCACIÓ)

POLIS: CLASSE SOCIAL	FUNCIÓ SOCIAL:	VIRTUT:	FUNCIÓ DE L'ÀNIMA
MAGISTRATS	Legislar (governar)	Prudència (saviesa)	RACIONAL
GUERRERS	Defensar la polis	Fortalesa	IRASCIBLE
PRODUCTORS	Produir	Templança/moderació	CONCUPISCIBLE

POLIS JUSTA

ÀNIMA JUSTA

J
U
S
T
Í
C
I
A

“Politeia”:

Aspectes bàsics de la teoria política de Plató a la *República*

- **naturalisme** : en quant a l'origen de la societat i pel que fa a l'especialització o divisió natural de les classes socials en relació a la seva funció dintre de la societat. (Contra la visió contractualista dels sofistes)
- **tecnificació** de la política: el polític és un artista, però en un àmbit diferent.
- **Paideia** : vertebració de la societat a través de l'educació, la qual pot contrarestar la manca de lleis coactives.
- **organicisme**: és el que permet la comparació entre l'ànima individual i la polis (i encara més enllà amb el món com un tot --kosmos--) Així, igual que el cos sa, l'estat organitzat i feliç no necessita lleis (metges) per ordenar-se.
- **historicisme**: règims polítics en procés de degeneració. Cicle a què estan sotmès tot el món de l'esdevenir.

Altres aspectes destacables

El desplegament de la teoria política de Plató és més que una tasca utòpica una **d'enginyeria social** (segons Popper). Alguns dels trets característics són:

- la **igualtat en l'educació dels homes i de les dones**, ([veure text](#))
- la vida comunitària, la **comunitat de béns i de dones** i la consegüent desaparició de la família,
- **normes eugenèsiques**.

[540c]

-Que bells que són, oh Sòcrates – digué –, els governants que com un escultor has modelat.

-I les governantes, Glaucó – vaig dir –, perquè no cregues que tot el que he dit es referia més als homes que a aquelles d'entre les dones que estiguen suficientment dotades.

- És just – digué –, perquè vam establir que tot havia de ser igual i comú entre elles i els homes^[1].

^[1] República V 451c.

	FORMACIÓ	EDAT	CLASSE SOCIAL	PART DIALÈCTICA	MATÈRIES	OBJECTIUS
EDUCACIÓ GENERAL	CARÀCTER	FINS ALS 20 ANYS	TOTES LES CLASSES SOCIALS	1 i 2	MÚSICA	Formació de la part sensible de l'ànima
					EDUCACIÓ FÍSICA	Formació de la part irascible de l'ànima: disciplina corporal, higiene i dieta saludable
EDUCACIÓ SUPERIOR	INTEL·LIGÈNCIA	20 –30 anys	GUARDIANS	3	MATEMÀTIQUES	Preparació per a la Dialèctica
		30-35 anys		3	DIALÈCTICA	Preparació per a la contemplació de la idea de Bé
		35 anys		4		Contemplació de la idea de Bé
		A partir dels 35 anys		5		Preparació per al retorn al fons de la caverna. Servei al col·lectiu
		50 anys	Només aquells guardians que han sobreviscut i han destacat en la seva tasca socials i filosòfica	5		Guiar a la societat segons el model de la idea de Bé (transformar-la, millorar-la, moralitzar-la)

LA TEORIA POLÍTICA

- L'educació és el sistema que serveix per decidir qui pertany a cada classe.
- Tots els ciutadans i ciutadanes lliures són educats junts, primer amb Gimnàstica i Música, després amb Matemàtiques simples i més difícils més tard. Els qui passen arriben a entrar a l'exèrcit i segueixen amb assumptes d'estratègia i Matemàtiques. Finalment, la Dialèctica per saber si arriben a les Idees.

Filòsofs-reis

Llevat que els filòsofs regnin en els Estats, o els qui ara són anomenats reis i governants filosofin de manera genuïna i adequada, i que coincideixin en una mateixa persona el poder polític i la filosofia, i que es prohibeixi rigorosament que marxin separadament per cada un d'aquests camins les múltiples natures que actualment ho fan així, no hi haurà, estimat Glaucó, fi dels mals per als Estats ni tampoc, em sembla, per al gènere humà; tampoc abans d'això no es produirà, en la mesura del possible, ni veurà la llum del sol, l'organització política que acabem ara de descriure verbalment. Això és el que des de fa una estona vacil·lo a dir, perquè veia que era una manera de parlar paradoxal; i és difícil d'advertir que no hi ha cap més manera d'esser feliç, tant en la vida privada com en la pública". (Rep. 473 d-e).

MITE DELS METALLS

Per dur a terme aquest propòsit caldria inventar una mentida útil per tal de convèncer els governants, o almenys la resta de ciutadans: Caldrà persuadir els governants i els guardians que l'educació que han rebut ha estat un somni i que tots ells han sorgit de la terra-mare i, per tant, són tots germans. Però els déus a uns els van fer d'or (governats), plata (auxiliars) i bronze i ferro per a la resta de pagesos i artesans. De vosaltres pot néixer un fill d'or d'un pare de plata o un de plata d'un pare d'or.

No hi ha d'haver compassió, cal que els guardians vigilin la composició de les ànimes dels que han de governar la ciutat perquè l'oracle diu que la ciutat serà destruïda quan la ciutat la vigili un guardià de ferro o de bronze. (Mite dels metalls) <En total oposició al mite de prometeu del *Protàgores*, que fonamenta la igualtat de tots els éssers humans (democràcia).

Règims polítics (de més a menys perfecció):

1. Monarquia/Aristocràcia: (*Aristos*, el millor i *Cratos*, poder) govern dels millors. Està dirigida per filòsofs-reis. → **Aristocràcia intel·lectual**
2. La Timocràcia (*Timos*, valor) govern dels militars. És un govern massa violent. Els guerrers volen governar la ciutat com si es tractés d'una caserna.
3. Oligarquia (*Oligos*, pocs) Govern de la minoria de ciutadans rics i influents a la ciutat.
4. Democràcia: (*demos*, poble). El poder del poble, entès com igualtat formal davant la llei. Era el model de Pèricles. És un règim d'opinió pública.
5. La Tirania o dictadura és el govern més injust, conseqüència de la degradació de la democràcia. No hi ha cap virtut ni cap llei, només la voluntat del tirà que només defensa els propis interessos.

Però a vosaltres us hem format tant per a vosaltres mateixos com per a la resta de l'Estat, per a ésser conductors i reis dels eixams, us hem educat millor i més completament que als altres, i més capaços de participar tant en la filosofia com en la política. Cada un al seu torn, per consegüent, heu de davallar vers l'estatge comú dels altres i habitar-vos a contemplar les tenebres; car, un cop habituats, veureu mil vegades millor les coses d'allí i coneixereu cada una de les imatges i de què són imatges, ja que vosaltres haureu vist abans la veritat pel que fa a les coses belles, justes i bones. I així l'Estat habitarà en la vigília per a nosaltres i per a vosaltres, no en el somni, com passa actualment en la majoria dels Estats, on competeixen entre ells com entre ombres i disputen entorn del govern, com si fos quelcom de gran valor. Però el cert és que l'Estat en el qual menys anhelan de governar els qui han de fer-ho és forçosament el millor i el més allunyat de dissensions, i el contrari cal dir del que tingui els governants contraris a això." (Rep. 520 b-d).

L'estructura de La República

Sòcrates narra que, de tornada d'unes festes al Pireu, va ser convidat amb els seus amics a casa de Cèfal, un ric metec. Allà enraonaren llargament sobre la *dikaïosine* (=la justícia, allò correcte) i la seva relació amb la felicitat. S'hi examinà la persona bona, la ciutat bona i els criteris per caracteritzar-les.

EGGERS LAN, C (2006) "Introducción" a *La República*. Gredos, Madrid.
FERRARI (ed) (2007) *The Cambridge Companion to Plato's Republic*. Cambridge U.P.
PHELAN, JW (2005) *Philosophy: Themes and Thinkers*. Cambridge U.P.

Es recopila amb ■ ■ els fragments indicats per a les PAAU

I

La justícia és la virtut: capacitat de fer allò propi de manera excel·lent.

Trasímac: és allò que fa el poderós (relativisme)
Sòcrates: Però el poderós de vegades es perjudica, i d'això ni ell mateix podria dir que està bé.

II

Realment volem fer allò correcte si no ens fa feliços? Experiment de l'anell de Gíges (359a-360d)

■ ■ 368c-376c

La justícia es pot predicar de les persones o de les *pólis*.
Per veure-hi millor agafarem la ciutat.

Reconstrucció d'una ciutat a partir de l'especialització, la divisió del treball i la interdependència. Serien necessaris guardians de les riqueses de la ciutat, amb criteri per distingir els propis dels estranys

Llista les ocupacions que es mencionen. Quins avantatges i inconvenients veus en ser governant, guardià/guardiana o artesà/artesana?

Faries servir l'anell de Gíges? Per què sí i per què no?

III-IV

Cal triar bé els guardians i educar-los.
Mite de les classes.
Comunisme entre els guardians

■ ■ 427c-445c

La justícia en la *pólis* serà el producte de la saviesa dels governants, la moderació de tothom i el coratge dels guardians.

L'ànima també té tres parts:
- Hi ha tres temperaments en les persones
- Dos impulsos contraris no poden venir del mateix lloc:
Leontí; set i aigua emmetzinada.

Aplicació a l'ànima de la justícia de la *pólis*.
L'home just en la *pólis* justa (443d-e)

Els arguments per a la tripartició de l'ànima

V

Les dones podran realitzar les mateixes tasques que els homes.

No hi haurà d'haver famílies.
Els nens educats en comú.

Allò propi del filòsof és la saviesa i per això ha de governar.

Comenta: "La pregunta no és qui ha de manar, sinó com podem controlar als que manen" (Popper)

Plató i les utopies i distopies

VI

La saviesa consisteix en el coneixement de les Formes.

Els filòsofs autèntics i els falsos:
- el filòsof és com el pilot d'un vaixell al que la tripulació no fa cas.
- la filosofia és com una amant abandonada.
- com un orfe.
- com una llavor estrangera, que costa que germini.

La possibilitat real de la ciutat justa.

Les Formes estan presidides pel Bé, que és com el Sol (503a-509a)

Al·legoria de la línia (509d-511e)

Comprova els teus coneixements sobre la "teoria de les Idees"

Fes l'esquema de la línia.

VII

■ ■ 514a-520a
Al·legoria de la caverna (514a-517c)

Els guardians han de ser educats en els sabers que "fan mirar amunt", culminant en la dialèctica

■ ■ 532b-535a
Retorn a l'al·legoria de la línia

Dibuixa l'al·legoria de la caverna. Anota, en cada pla, els tipus de coneixement establerts en l'al·legoria de la línia

VIII-IX

Constitució de l'ànima/de la *pólis*:

L'adequada:
- *Aristocràcia*
Formes degenerades:

- *Timocràcia*
- *Oligarquia*
- *Democràcia*
- *Tiranía*

En l'ànima tirànica: governen els desitjos
La filosòfica és la més feliç.

"Per tant, quan l'ànima sencera segueix la part filo-sòfica sense rebel·lió, s'esdevé que cadascuna de les parts fa el que li és propi i el que és just i també cadascuna recull com fruits els plaers que li són propis, que són els millors i més vertaders." 586e

El govern del *nous* suposa la negació de desitjos i emocions?
Tiranía de la raó o democràcia dialogal de la raó?

X

Estètica
La poesia deseduca perquè presenta una imitació d'allò que és real i juga amb les emocions (la *scel't*)

Conclusió.
Història d'Er (614b-621d)
Hem d'educar-nos en triar allò que és bo, perquè d'això en depèn la nostra felicitat

Explica les relacions de les parts de l'ànima en les diferents constitucions.

El rebuig platònic dels poetes és anàleg al nostre rebuig de la manipulació mediàtica?

Quina funció fa el mite d'Er en l'argumentació sobre la justícia?

Judicis sobre la teoria política de Plató

(v. Lledó, Memoria..., p. 213 i ss.)

- Fins el segle XVIII no hi ha la valoració de teoria utòpica. Hegel se'n fa ressó però per criticar-lo perquè considera que l'estat platònic s'ha encarnat en l'estat prusià de Frederic II.
- Cabet (*Viatge a Icària*, cap. XII) tracta aquesta teoria com a defensora de la igualtat i de la comunitat.
- Marx considera el règim platònic semblant al de castes egipci i fonamentat en ell.
- Russell i Popper: pensador totalitari

LA TEORIA COSMOLÒGICA

- En un principi només existia:
 - a) una **massa material** caòtica, formada per la totalitat dels quatre elements: terra, aigua, aire i foc.
 - b) el **Món de les idees**
 - c) el **Demiürg**
 - d) l'espai buit.
- Explicació teleològica: el Demiürg fa el cosmos a partir de la massa material tot contemplant el model de les idees. El temps es crea amb el cosmos, no existia abans.
- El cosmos és esfèric: la terra al centre, els planetes i les estrelles fixes. Es mou sobre harmonies musicals i proporcions numèriques.

ELS 10 LLIBRES DE LA REPÚBLICA

LLIBRE I	La justícia en l'individu. No se l'arriba a definir.
LLIBRE II	Es planteja l'analogia entre la justícia en l'individu i la justícia en l'Estat. Origen i finalitat de la comunitat política. Les classes socials.
LLIBRE III	L'estructura de l'Estat en tres classes. L'educació dels guardians, basada en la gimnàstica i en la música.
LLIBRE IV	Les tres classes de l'Estat (Continuació). Correspondència entre la justícia en l'individu i la justícia en l'Estat.
LLIBRE V	Règim de vida dels guardians. Doctrina del filòsof governant. Mite dels metalls. Distinció entre saber i opinió. La naturalesa del vertader filòsof. Crítica als sofistes i als falsos filòsofs.
LLIBRE VI	Símil de la línia: graus de la realitat i graus de coneixement. La funció de la Idea de Bé.
LLIBRE VII	Mite de la caverna. L'educació dels filòsofs governants.
LLIBRE VIII	Classes degenerades de govern: oligarquia, timocràcia, democràcia i tirania.
LLIBRE IX	La naturalesa del tirà.
LLIBRE X	Rebuig de la pintura i de la poesia en l'Estat ideal. La immortalitat de l'ànima i la doctrina de la reencarnació.

Llibre VII República

ESQUEMA-RESUM:

BLOCS TEMÀTICS	CAPÍTOLS PER BLOC
BLOC 1: EL MITE DE LA CAVERNA	Capítol I: Descripció de la caverna. Capítol II: L'ascensió del presoner alliberat a l'exterior. Capítol III: Claus interpretatives del mite: relació amb els graus del coneixement.
BLOC 2: EDUCACIÓ I POLÍTICA	Capítol IV: L'educació, art d'encaminar l'ànima cap allò intel·ligible. Capítol V: Justificació de la doctrina del filòsof governant.
BLOC 3: CRITERIS PER A SELECCIONAR LES MATÈRIES PER A LA FORMACIÓ DEL FILÒSOF	Capítol VI: Han d'atreure l'ànima cap a l'essència. Rebuig de la gimnàstica i de la música. Capítol VII: Han de partir d'objectes que "provoquen el coneixement".
BLOC 4: LES 5 DISCIPLINES MATEMÀTIQUES	Capítol VIII: L'aritmètica. Capítol IX: La geometria plana. Capítol X: La geometria de volums i l'astronomia. Capítol XI: L'astronomia. Capítol XII: L'harmonia o teoria musical.
BLOC 5: LA DIALÈCTICA	Capítol XIII: Insuficiència de les matemàtiques i necessitat de la dialèctica. Capítol XIV: Graus del coneixement i mètode dialèctic.
BLOC 6: LA SELECCIÓ DE LES MILLORS NATURALESES	Capítol XV: Qualitats naturals necessàries per a poder formar-se com a filòsof.
BLOC 7: ETAPES DEL PROCÉS EDUCATIU	Capítol XVI: Les tres primeres etapes de l'educació. Capítol XVII: El conreu de la dialèctica haurà d'iniciar-se a l'edat adulta per evitar certs perills. Capítol XVIII: la 4ª i 5ª etapes. El govern del filòsof.

ESQUEMA-RESUM DEL BLOC 5 PER CAPÍTOLS

LES 5 DISCIPLINES PROPEDEÛTIQUES	GLAUCÓ	SÒCRATES
CAPÍTOL VIII: L'ARITMÈTICA "Ciència relativa als nombres"	És conduït per Sòcrates a acceptar les seues conclusions (Veure columna de la dreta).	La unitat i els altres nombres pertanyen a la classe d'objectes provocadors de la intel·ligència i, per tant, l'aritmètica és apta per a conduir a la veritat, sempre que es practique buscant el coneixement i no en les compres o les vendes. La unitat en si i els nombres són objectes immaterials, ideals i perfectes, no accessibles a la vista.
CAPÍTOL IX: LA GEOMETRIA PLANA "Estudi de les superfícies"	És molt útil per a les coses de la guerra: campaments, posicions, desplegament de tropes, etc.	Cultivada de forma adequada, atraurà l'ànima cap a la veritat i servirà per a formar ments filosòfiques. Critica la manera com els propis geòmetres entenen la seua ciència.
CAPÍTOL X: LA GEOMETRIA DE VOLUMS "Estudi dels cubs i d'allò que participa de profunditat"	Arriba a l'acord amb Sòcrates que és el tercer ensenyament a implantar, després de l'estudi de les superfícies, i abans de l'astronomia.	Aquesta ciència no ha estat investigada amb prou intensitat. Està encara poc desenvolupada a causa de la falta de recolzament i de consideració per part dels ciutadans i de les autoritats. No obstant això, s'estableix com a tercer ensenyament.
CAPÍTOL X-XI: L'ASTRONOMIA "Estudi del sòlid en moviment"	Serveix per a reconèixer bé l'oratge del mes i de l'any, cosa que és útil per a la llauror, la navegació i l'art estratègic. Alaba l'astronomia per fer-nos "mirar cap amunt" (bestiesa de Glaucó)	Sòcrates ironitza i critica Glaucó. Critica la manera usual de practicar l'astronomia, basada exclusivament en l'observació empírica dels moviments visibles dels astres materials i visibles. Per tal que siga útil al filòsof cal cultivar-la deixant les coses del cel visible i centrant-nos en l'estudi dels moviments perfectes i ideals, accessibles sols a la raó, i que són imitats imperfectament pels moviments visibles dels astres.
CAPÍTOL XII: L'HARMONIA "Estudi del moviment harmònic"	Arriba a l'acord amb Sòcrates que, practicada amb la intel·ligència, és un estudi útil per a la investigació d'allò bell i d'allò bo.	Resulta inútil quan es dedica a mesurar els sons escoltats (és com els astrònoms que només saben mirar al cel), ja que aleshores es prefereix l'oïda a la intel·ligència. Però es torna útil quan no sols es busquen els nombres en els acords percebuts pels oïts, sinó que s'investiga quins nombres harmonitzen amb una altres i per què.

ETAPES	PERÍODE	ENSENYAMENT	CRITERIS DE SELECCIÓ
1ª Etapa. Extensible a tots.	Des de la infantesa fins als 20 anys.	-Estudi de "els nombres i la geometria". -Assistència a la guerra com a espectadors. -Gimnàstica obligatòria durant els 2 o 3 últims anys.	1ª Selecció: Els millors passen a la següent etapa (cap. XVI).
2ª Etapa.	Dels 20 als 30.	-Estudi de les 5 disciplines matemàtiques per captar la relació i semblança entre elles, y com a preàmbul i preparació de la dialèctica.	2ª Selecció: Els qui assolisquen una visió de conjunt estan ben dotats per a la dialèctica i passen a la següent etapa (cap. XVI).
3ª Etapa.	Dels 30 als 35.	-La dialèctica.	3ª Selecció: S'han de provar en el poder dialèctic, sense ajuda de la vista ni de la resta dels sentits(cap.XVI).
4ª Etapa.	Dels 35 als 50.	-“Retorn a la caverna”: Període de pràctiques, ocupant-se de càrrecs intermedis relacionats amb la guerra.	4ª Selecció: Els qui s'han mostrat més fermes i hagen destacat en l'estudi i en la pràctica, passen a la següent etapa (cap. XVIII).
5ª Etapa.	Dels 50 en avant.	-Continuació amb la dialèctica fins a assolir la visió de la Idea de Bé.	
Final: Govern.	Quan arribe el moment.	-Assumpció, per torns, del govern de la ciutat, prenent el Bé com a model i guia.	

- I no és una gran precaució que no tasten la dialèctica quan encara siguin joves? **[539 b]** Perquè deus haver observat que, quan els adolescents han tastat per primera vegada els arguments, se'n serveixen com d'un joc, els usen sempre per a contradir i, a imitació de qui els confonen, ells, al seu torn, refuten d'altres i gaudeixen com a cadells estirant i mossegant verbalment a qui se'ls apropa.
- Sí, gaudeixen sobre manera – digué.
- I quan ja han refutat molts i han sofert també moltes refutacions, cauen ràpidament en la **[c]** incredulitat de tot allò en què abans creien i, aleshores, desacrediten davant els altres, no només a ells mateixos, sinó també tot el que es refereix a la filosofia.
- Molt cert – digué.
- En canvi – vaig dir jo – un adult no voldrà acompanyar-los en eixa bogeria, i imitarà més bé els que volen discutir per a investigar la veritat que a qui per divertir-se fa un joc de la contradicció; i d'aquesta manera, no només es comportarà ell amb mesura sinó que convertirà la **[d]** seua ocupació de menyspreable en respectable.
- Exactament – digué.
- I no hem dit tot açò per precaució, que els que participen en la dialèctica siguin de naturalesa prudent i ferma, de manera que no es puga dedicar-s'hi el primer nouvingut inepte?
- És cert – digué.

- I no és una gran precaució que no tasten la **dialèctica** quan encara siguem joves? **[539 b]** Perquè deus haver observat que, quan els adolescents han tastat per primera vegada els arguments, se'n serveixen com d'un joc, els usen sempre per a contradir i, a imitació de qui els confonen, ells, al seu torn, refuten d'altres i gaudeixen com a cadells estirant i mossegant verbalment a qui se'ls apropa.
- Sí, gaudeixen sobre manera – digué.
- I quan ja han refutat molts i han sofert també moltes refutacions, cauen ràpidament en la **[c]** incredulitat de tot allò en què abans creien i, aleshores, desacrediten davant els altres, no només a ells mateixos, sinó també tot el que es refereix a la **filosofia**.
- Molt cert – digué.
- En canvi – vaig dir jo – un adult no voldrà acompanyar-los en eixa bogeria, i imitarà més bé els que volen discutir per a **investigar la veritat** que a qui per divertir-se fa un joc de la contradicció; i d'aquesta manera, no només es comportarà ell amb mesura sinó que convertirà la **[d]** seua ocupació de menyspreable en respectable.
- Exactament – digué.
- I no hem dit tot açò per precaució, que els que participen en la **dialèctica** siguem de **naturalesa prudent i ferma**, de manera que no es puga dedicar-s'hi el **primer nouvingut inepte**?
- És cert – digué.

Vocabulari de Plató

- Al·legoria
- Ànima (psiqué)
- Bé (agathón)
- Ciutat (polis)
- Dianoia
- Coneixement intel·ligible
- Coneixement sensible
- Creença (pistis)
- Dialèctica
- Món Sensible
- Món de les Idees
- Idea (eidos)
- Imaginació
- Matemàtiques
- Metempsícosi
- Menó
- Mite de la Caverna
- Opinió (doxa)
- Reminiscència
- Ciència (sofia)
- Veritat